

POESÍA A autora de 'Tigres coma cabalos' ou 'Denuncia do equilibrio' será enterrada hoxe en Vigo nunha cerimonia que comezará ás catro da tarde no Cemiterio do Pereiró

Unha francotiradora

Morre dun ataque ó corazón a poeta Xela Arias, un dos nomes clave da xeración esquecida

maré • Santiago

Mazada. Golpe. Terrible. Esas son as palabras máis frecuentes coas que a república das letras galegas recibiu onte a morte repentina de Xela Arias, falecida onte pola mañá en Vigo dun ataque ó corazón. Con Xela Arias desaparece unha das voces máis valentes da que, para moitos, é a Xeración esquecida, grupo de escritores nados a primeiros dos anos sesenta que a crítica non soubo encaixar en referencias concretas e que, a xuízo de Helena González, se caracteriza pola valentía, a súa busca e a vocación de –engade o editor Manolo Bragado– “francotiradores”.

A súa morte coincide coa publicación de *Intempériome* (Espiral Maior, 2003) que ía ser presentado en Vigo dentro de dúas semanas. O libro supuña o regreso da escritora ás librerías tras un longo silencio –máis de dez anos– desde a publicación de *Tigres coma cabalos* (Xerais, 1990), un libro polémico no que Arias engastaba a poesía e a fotografía baixo o mesmo epígrafe co que agora reaparecía: o espido.

O cemiterio do Pereiró de Vigo será o lugar no que, a partir de hoxe, descansen a escritora. Está previsto que o enterro se celebre ás 16,30.

Unha escritora unida estreitamente a Edicións Xerais

Nacida en Lugo, en 1962, Xela Arias pasou boa parte da súa vida en Vigo, a cidade na que se converteu nun dos referentes do mundo editorial e da poesía de muller. Filla do tradutor Valentín Arias, deixa un fillo de curta idade, froito do seu matrimonio co fotógrafo Xulio Gil, ó que estivo unido durante varios anos.

O seu nome comeza a vencellarse á Cultura galega en 1980, coa fundación de Xerais, da que forma parte desde o primeiro momento. En Xerais traballou como correctora e asesora lingüística durante dez anos, ata que a primeiros dos noventa decide buscar novos horizontes, sen perder nunca a súa relación co editorial.

Poeta, traductora, recitadora, activista, narradora ocasional e filóloga –licenciouse en Hispánicas pola Universidade de Compostela–, deuse a coñecer en 1986 con *Denuncia do equilibrio*, finalista do Premio Losada Diéguez. Tamén foi finalista do Esquíu con *Lili sen pistolas*, un libro que aínda hoxe permanece inédito e do que a escritora non era moi amiga de comentar.

De todas as súas publicacións, sen embargo, a de maior repercusión foi *Tigres coma cabalos*, realizado en colaboración con Xulio Gil, onde a poeta aparecía espida en fotos que

Xela Arias nunha das imaxes que aparecen en 'Tigres coma cabalos', fotografada por Xulio Gil

A CERNA

Tres libros claves

Como corresponde a unha desaparición tan repentina e inesperada, Xela Arias deixa atrás tres libros envoltos en sombras anque perfilen a traxectoria dunha muller que sempre foi por independente. O primeiro deles é, sen dúbida, ese inédito *Lili sen pistolas* (1987), pertencente ó amplo grupo de obras lendarias que o xurado do Esquíu non se atreveu a premiar e que engasta ó capítulos dos áccesits, como *Baleas e baleas* de Luísa Castro –un libro que marcará unha xeración– ou *Nós*, as inadaptadas, de María do Cebreiro. A eles únese este *Lili sen*

pistolas que, para a crítica Helena González, supón só con ese título unha suxerente aportación á poesía dos anos oitenta.

O segundo dos libros é ese *Intempériome*, que acaba de publicar e que, ó cabo, se acabou converte nun testamento poético.

O terceiro sería a tradución de *Ancho mar dos sargados*, de Jean Rhys, para a colección *As literatas* de Xerais. Outras traducións súas con *Dublínese*, de James Joyce, *O último Mohicano* de Fenimore Cooper ou *Venus negra*, de Angela Carter.

amosaban un corpo abraiante. O libro orixinou unha polémica no mundo literario do país por ser a primeira vez que unha escritora se exhibía publicamente núa xunto cos seus poemas, símbolo do que será unha das súas máximas: a sinceridade e a busca dos elementos primordiais, despoxada poesía e poeta dos artificios e, en certo modo, tamén dunha identidade social que fora protectora.

Tras esta experiencia, ábrese un silencio que percorre a década pasada e que só se rompe en 1996 coa aparición de *Darío a diario*, onde a escritora reflicte a súa experiencia da maternidade, nun libro que, en palabras do director de Xerais, Manolo Bragado, “desmitificou moitísi-

mo a cuestión da maternidade” e no que, engade, se presentou “máis espida aínda que cando apareceu fotografada núa en *Tigres coma cabalos*. Digamos que *Darío a diario* é un libro da posesión desposuída”.

A súa obra tamén apareceu en publicacións colectivas como *Daquelas que cantan* (Fundación Rosalía de Castro, 2000) ou en *Palabra de muller* (Xerais, 1992), un libro de Camino Noia sobre o traballo de oito poetas galegas.

Como traductora, o seu traballo foi intenso, con galardóns internacionais como o que recibiu da Sociedade de Lingua Portuguesa de Lisboa, no ano 1986, pola súa versión en galego de *Amor de perdición*, de Castelo Branco. ●

AS FRASES

Chus Pato

“É a autora da violencia existencial: non rexeitou escribir sobre aqueles aspectos máis duros da existencia e que ela asumiu como condición humana”

Manolo Bragado

“Escribía para poñer en orde as ideas preconcebidas que se podían ter e confrontalas coa experiencia”.

Helena González

“Era unha escritora que situaba o seu corpo sen medo na sensualidade para escribir con voz feminina”.

María Xosé Queizán

“Bótoa de menos como muller, como amiga, como nai, como poeta, como traductora. Tiña grande sensibilidade”

M.A. Fernán Vello:

“Xela Arias desaparece nun momento en que aínda lle quedaba moita vida por diante, e moita poesía por escribir”

Ana Romani

“A súa poesía era moi persoal, desde o primeiro libro, e iso, a fidelidade á súa propia voz, á indagación é un trazo moi distintivo”.